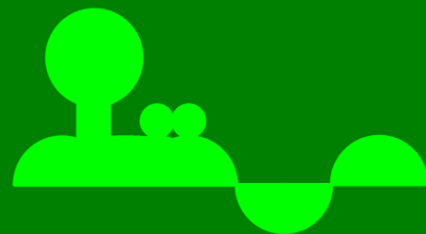

Nieuwsbrief

Landschapsbeheer Oss | September 2024 | Jaargang 26 | Nummer 99
Redactie | Tolstraat 3, 5342 NH Oss | redactie@landschapsbeheer-oss.nl

Contact

Landschapsbeheer Oss

Tolstraat 3
5342 NH Oss
I www.landschapsbeheer-oss.nl
E info@landschapsbeheer-oss.nl

Voorzitter

Harry Peters
T 06-53130585
E voorzitter@landschapsbeheer-oss.nl

Secretaris

Leo de Hoogt
T 06-52607320
E secretariaat@landschapsbeheer-oss.nl

Penningmeester

Jan Ploegmakers
T 0412-641500
E penningmeester@landschapsbeheer-oss.nl

P&R

Vacant

Redactie & Website

Richard Ceelen
T 06-54218521
E redactie@landschapsbeheer-oss.nl

Juridisch Adviseur

Maarten Furnée
T 0412-454204
E juridischadviseur@landschapsbeheer-oss.nl

Werkplaats Natuur, Landschap & Cultuurhistorie

Henk Smouter (Projectcoördinator)
T 06-54288252
E hs@werkplaatsnlc.nl

Coördinator Beheer

Tonnie van Hooff (Projectcoördinator)
T 06-37456820
E tvh@werkplaatsnlc.nl

Landerij VanTosse

E secretariaat@landschapsbeheer-oss.nl

Administratie

Henk van den Oever
T 0412-633443/06-22331836
E administratie@landschapsbeheer-oss.nl

De Stichting Landschapsbeheer Oss is gevestigd te Oss en ingeschreven bij KvK Oost-Brabant onder nummer 17105068 Rabobank Oss, NL94 RABO 0170 4198 94

Landschapsbeheer Oss

Colofon

Nieuwsbrief Landschapsbeheer Oss

September 2024, jaargang 26, nummer 99, oplage 600.

Redactie

Richard Ceelen, Jan Oomen, René van Dorst, Henk Buijks
Email: redactie@landschapsbeheer-oss.nl
Redactieadres: Tolstraat, 5342 NH Oss
Druk: Kluytmans Drukwinkel bv Oss

Kopij

De sluitingstermijn voor kopij voor de volgende nieuwsbrief is 1 december 2004.

Foto's voorpagina

Boven: Bloemplukveld (foto: Anne-Marie Bollen)
Linksonder: Aardappeloogst Landerij VanTosse foto: Anne-Marie Bollen)
Rechtsonder: Druivenoogst Landerij VanTosse foto: Anne-Marie Bollen)

Vacature PR-vrijwilliger Landschapsbeheer Oss

Vind je het leuk om al het moois van Landschapsbeheer Oss over te brengen? Lijkt je het leuk om zoveel mogelijk mensen enthousiast te maken om te komen genieten en te komen werken in het Osse landschap?

Landschapsbeheer Oss is een vrijwilligersorganisatie die, in samenwerking met meerdere organisaties zoals gemeente Oss en provincie, zich inzet voor herstel en ontwikkeling van het Osse landschap.

We werken graag in de vele landschapselementen die de gemeente Oss rijk is, verbouwen lekkere streekproducten in Landerij VanTosse en onderhouden vele wandel- en fietsroutes.

Als PR vrijwilliger heb je dus een prachtige taak: de beleving van en het werken in ons mooie landschap overbrengen! Concreet denken we aan: het werven van nieuwe vrijwilligers, het vergaren van informatie over voor ons relevante onderwerpen, info verzamelen via nieuwsbrieven van externen, het bijhouden van onze website, het bijhouden van Facebook en het ontwikkelen van communicatiemiddelen als folders en artikel-tjes voor (sociale) media.

Als PR-vrijwilliger ben je gesneden uit twee soorten hout:

- Je bent vooral een fan van de natuur en al het moois wat ieder seizoen voorbij komt.
- Jouw affiniteit ligt bij PR, communicatie en social media, dus je weet al ongeveer wat ervoor nodig is. Je vindt het daarnaast leuk om wat meer met en voor Landschapsbeheer Oss te doen.

Welk 'type hout' je ook bent, het is super als je ons al kent, maar dat hoeft natuurlijk niet. Een nieuwe, frisse blik in ons vrijwilligerteam is meer dan welkom!

Naast acht bestuursleden zijn ook ongeveer 150 vrijwilligers in meer of mindere mate actief. Interessant en leerzaam: als PR-vrijwilliger ben je automatisch ook het negende lid van het bestuur. We hebben ongeveer één vergadering per maand.

Ben je nieuwsgierig of wil je eerst meer weten? Bel of mail dan naar Harry Peters voorzitter@landschapsbeheer-oss.nl

Beste lezer,

Welkom bij en in deze mooie nieuwsbrief.

In een van de vorige nieuwsbrieven maakten wij melding van een akkoord met de gemeente over de beheerovereenkomst voor 2024. De nieuwe door de rijksoverheid geïnitieerde omgevingswet heeft daar nogal wat impact op. Met name het krijgen van gecertificeerde vrijwilligers en ecologisch geschoolde krachten brengt voor ons met zich mee, dat de kosten voor opleidingen en externe hulp significant zullen toenemen. Het groeizame voorjaar van 2024 brengt bovendien extra maaikosten met zich mee. Kortom de kosten van het beheer liggen voor het lopende en komende jaren behoorlijk hoger dan ons inkomen. Daarom hebben wij gevraagd aan de gemeente Oss om samen op korte termijn naar oplossingen te zoeken. Gelukkig is de beheerovereenkomst niet "in beton" gegoten en gaan wij er nog steeds vanuit dat een meerjarig beheercontract vanaf 2025 mogelijk is.

De financiën voor 2024 met betrekking tot de Landerij VanTosse blijven zorgelijk, ook na onder andere het teruggeven van een aantal pachtgronden. Wij hopen dat de opbrengsten 2024 beter zullen zijn dan de afgelopen jaren en we werken nog aan een sluitende exploitatie voor de toekomst.

Onze groeiende club van vrijwilligers is op zoek naar versterking op het gebied van Public Relations. Wij hebben daar al een mooi team, dat geeft de mogelijkheid om in te groeien in de bestaande vacature.

Bewegen is voor ons, naast het natuurbeheer, een van de kernwaarden. Zowel met het lichaam als verstandelijk. Onze vrijwilligers verkleinen daarmee de kans op onwenselijke ziektes en sociaal isolement. Het behouden van optimisme en veerkracht, en vooral ook het delen van ervaringen.

Samenwerken, samen het er over hebben, verbinden van mens en natuur, verbindingen leggen, dat is wat de ruim 200 vrijwilligers dagelijks doen. Alleen ga je misschien sneller, samen kom je verder. Meld je aan!

Harry Peters

Vandalen

Wat is de grootste bedreiging voor de moestuin in onze Tuinderij? Dat zijn dus niet de slakken, bladluizen, colaradokevers of veel te veel of te weinig regen. Nee, het zijn de "klanten" die ineens voor je neus staan zodra er ook maar iets van groen in de tuin begint te groeien. Het begint in de lente met wat stengeltjes afgeknipte bieslook of een radijsje dat uit het rijtje wordt getrokken. Dat is nog te overzien.

Maar in de zomer? Dan komt een gigantische storm over je heen. Je denkt misschien dat het gewoon fijn is om jouw biologisch geteelde groente en kruiden te presenteren aan de ware liefhebbers. Maar deze liefhebbers blijken geniepiger dan welke plaag dan ook. Ze weten precies wanneer ze moeten toeslaan. Geen planning is veilig. Net als jouw prachtige kroppen sla staan te pronken verschijnen ze en voordat je er erg in hebt is er niets anders overgebleven dan een strook omgewoelde kale grond. Kun je weer opnieuw beginnen.

Kortom, de klanten zijn de grootste plaag van allemaal, vandalen zijn het. Aan het eind van de zomer heb je geen moestuin meer over.

Volgend jaar toch maar weer proberen?

Het seizoen 24

Wat een seizoen hebben we (bijna) achter de rug. Na een van de natste periodes ooit is het vanaf juni eindelijk enigszins opgedroogd. Dat liet zich duidelijk zien in de moestuin. Het teveel aan nattigheid had duidelijk invloed op de ontwikkeling van veel planten. Met name in de periode mei/juni, wat normaal gesproken de beste groeiperiode is, zagen we door de doorlopende (slag-)regen de groei stagneren. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door het 'dichtslaan' van de grond. Direct gevolg hiervan was dat de zuurstofvoorziening van de (nog jonge) wortels in het gedrang kwam met gevaar voor rotting. Het sterkst was dit te merken bij de bietjes en de bonenplanten, die maar moeizaam groeiden. We hebben dit geprobeerd te voorkomen door de grond los te maken en (nog meer) natuurcompost op te brengen, maar doordat de grond doornat bleef had dit niet direct het gewenste effect. Pas nu, eind augustus zien we de tuin weer opbloeien nu het weer droger en warmer is geworden. In feite zijn de omstandigheden nu ideaal, warmer en met op de juiste momenten een flinke bui regen. Alleen die "....." (zie bovenstaand stukje).

Henk Smouter

Uienoogst in Landerij VanTosse (foto: Anne-Marie Bollen)

Nieuws Werkgroep Dorpslandschap Lithoijen

Natuurpark

De laatste tijd wordt erg hard gewerkt op het natuurpark. Door de vele regen in het voorjaar kon niet altijd gemaaid worden waardoor het onkruid alle kans kreeg om door te groeien. Dat houdt dus in dat, wat maaien betreft, nu een inhaalslag gemaakt moet worden. Daarom zijn buiten de reguliere werkdagen om regelmatig vrijwilligers bezig met de bosmaaier om struiken vrij te maken. Ook heeft de werkgroep de beschikking gekregen over een eigen grasmaaier. Daarmee kunnen nu ook de paden vaker worden gemaaid waardoor het gemakkelijker is om bij te houden. Verder wordt door vrijwilligers het labyrint van onkruid vrijgehouden waardoor de mooie vorm steeds meer zichtbaar wordt. Ook zijn de insectenhôtels op het natuurpark zelf én aan het begin van het Olijfstraatje met allerlei soorten materialen opgevuld. En er is een bankje geplaatst op het park. Voor wie interesse heeft, het is zeer de moeite waard om er eens rond te wandelen

Gereedschapswagen

De gereedschapswagen is zover klaar, de buitenkant ziet er erg fraai uit en de binnenkant is zo ingericht dat alle materialen voor Lithoijen erin geplaatst kunnen worden. Ook zijn er banken beschikbaar om te kunnen zitten tijdens de koffiepauze. Op zaterdag 2 november wordt wederom hier in Lithoijen de landelijke werkdag georganiseerd en dan vindt (officieel) de overdracht plaats van de materiaalwagen aan de plaatselijke vrijwilligers. Het Brabants Dagblad wordt hierbij uitgenodigd: de overdracht krijgt daardoor niet alleen een feestelijk tintje maar ook het vele werk dat wordt verricht komt op deze manier even in de schijnwerpers. Wie er graag bij is om mee te helpen, is van harte welkom. Zet de datum in je agenda!

Pastoriemuur

Een paar jaar geleden heeft de werkgroep een strook bloembollen geplant langs de pastoriemuur aan de Dorpsstraat. Deze bollen zouden speciaal voor bijen en insecten geschikt zijn en zich bovendien vermeerderen. De opkomst was erg teleurstellend en ook het 2e jaar is nauwelijks iets opgekomen. Het goede nieuws is dat we nieuwe bloembollen gaan planten. Deze strook wordt dan met paaltjes afgezet en (ook niet onbelangrijk) het maaibeleid wordt aangepast. Wat de pastoriemuur zelf betreft, deze is zeker ook aan een grondige opknappbeurt toe. Vooralsnog gebeurt er maar weinig mee, maar het heeft in het kader van beschermd dorpsgezicht in ieder geval de aandacht van de afdeling Monumenten.

Opleidingen Natuur, Techniek en Veiligheid

Met enige regelmaat, maar wel afhankelijk van het beschikbare budget en de noodzaak, bieden we onze vrijwilligers aan om deel te nemen aan opleidingen gerelateerd aan natuur, techniek of veiligheid. Sommige opleidingen zijn een verplichting vanuit de ARBO-Wet, denk hierbij aan opleidingen om te mogen werken met de motorkettingzaag of met de bosmaaiers. Dit zijn dure cursussen, maar wel nodig in relatie tot de kennis en veiligheid om met die gereedschappen te kunnen werken. Van belang bij het werken met de kettingzaag is ook werkritme en routine, dit krijg je uiteraard door vaak met de kettingzaag te werken, anders wordt het er niet veiliger op. Op dit moment hebben we voldoende zagers binnen onze basisgroep in Oss (10 gecertificeerde zagers), waardoor we ook altijd de overige groepen mee kunnen ondersteunen. M.b.t. de bosmaaiers gaan we binnenkort weer een oproep doen om in te schrijven voor 2 nieuwe cursusdagen voor in totaal 12 vrijwilligers.

Ecologisch maaien

Met betrekking tot natuur gerelateerde opleidingen zijn we dit voorjaar drukdoende geweest met kennisvergroting over ecologisch maaien. Op onze Landschapsacademie hebben we Jaap Mekel 2 dagen in ons midden gehad, waarbij uitvoerig is ingegaan op de basisprincipes van het maaien met de vingerbalk en met de bosmaaier. Wat hierbij vooral opviel, en later ook op de werkdagen, was de interesse bij onze vrijwilligers om vooral de geleerde principes toe te passen bij de uitvoering van het maaierwerk. Het leek ons in dit kader heel nuttig om geïnteresseerde vrijwilligers in de gelegenheid te stellen de "Basiscursus planten en dieren herkennen" te volgen. Het betreft een onlinenecursus van 12 delen, af te sluiten met een certificaat. De cursus wordt gegeven door diverse organisaties zoals Floron/Vlinderstichting/Ravon/ Anemoon etc., welke zijn samengebracht in de Stichting Soorten.nl om gezamenlijk deze cursus vanuit hun vakgebied te ondersteunen. Op de site van Soorten.nl vind je meer informatie over deze onlinenecursus en verdere opleidingsmogelijkheden.

Veel aanmeldingen

Op de oproep aan onze vrijwilligers om deel te nemen aan deze cursus hebben we maar liefst 24 aanmeldingen ontvangen. Inschrijven is nu niet meer mogelijk, halverwege volgend jaar start een nieuwe cursus met mogelijk nieuwe inschrijfmogelijkheden.

Maaiinstructie bij het Ossemeer door Jaap Mekel (foto: Anne-Marie Bollen)

Waar werkten we

Met onze basisgroep hebben we vanuit de Tolstraat wekelijks twee werkdagen. Elke dinsdag en daarnaast ook elke week nog op een wisselende dag, waaronder een zaterdag. Dan zijn we steeds met gemiddeld 25 vrijwilligers te vinden op een van de ongeveer 75 natuurlocaties welke wij in onderhoud hebben. We hebben het dan over totaal 156 ha verspreid liggende gebieden in de hele gemeente Oss. Het merendeel van deze locaties is in eigendom van de gemeente Oss. Daarnaast onderhouden we ook enkele gebieden van Natuurmonumenten en van het Waterschap. De bosgebieden van Herperduin worden door de gemeente zelf onderhouden evenals de kleine bosgebieden in Oss zuid zoals Geffense bosjes, Stelt, Vierwindenbos en Docfabos.

Gezonde basis

Het onderhoud van deze natuurgebieden voeren we uit op basis van het Natuurbeheerplan Gemeente Oss. We krijgen daar ook een vergoeding voor. Met deze vergoeding kunnen we onze eigen organisatie in stand houden en hebben we budget om externe aannemers in te schakelen om, daar waar nodig en gewenst, al dan niet samen met de vrijwilligers werkzaamheden te verrichten. Onze basisgroep Oss bestaat uit ongeveer 110 vrijwilligers, daarnaast hebben we lokale groepen in Maren-Kessel, Lithoijen en Geffen met plm. 55 vrijwilligers en onze tuingroep van de Landerij van Tosse met plm. 35 vrijwilligers. Totaal hebben we dus de beschikking over zo'n 200 vrijwilligers welke allemaal met grote regelmaat en zonder enige verplichting en geheel vrijblijvend actief zijn. Overigens zijn nieuwe vrijwilligers altijd welkom.

Afhankelijk van seizoenen

Waar we elke week werken is uiteraard deels seizoensgebonden. In het afgelopen kwartaal was het hoogzomer en ook nog eens het broedseizoen. De werkzaamheden bestaan dan vooral uit maai- en hooiwerk en het toegankelijk houden van de gebieden waar ook veel extensieve recreatie is, zoals bij het Ossermeer, uiterwaarden langs de Maas, Groenendijk, Eendenkooi, Erfdijk, Arboretum Geffen, wandel- en fietsroutenetwerk, ommetjes, en uiteraard in de tuin van de Landerij VanTosse.

Tonnie van Hooff

Hooien in Arboretum Geffen (foto: Anne-Marie Bollen)

Opening Vrijwilligersseizoen 2024

Zaterdag 12 oktober is het weer zover; de gezamenlijke opening van ons vrijwilligersseizoen 2024 waarvoor we je graag uitnodigen.

In samenwerking met NMC Schijndel organiseren we het dit jaar bij De Schaapskooi aan de rand van het natuurgebied Wijboschbroek, een zogenoemde natte natuurplek. Wij hebben uiteraard niet stil gezeten en hebben een leuk programma voor jullie in petto. Gedurende de dag zullen er verschillende activiteiten plaatsvinden waar jullie bij aankomst twee keuzes uit kunnen maken. Een voor de ochtend en een voor de middag.

Locatie: Schaapskooi, Martemanshurk in Schijndel
Tijd: 09.30 tot 16.30 uur

Van alle vrijwilligersgroepen die zich inzetten voor landschapsbeheer kunnen we, vanwege beperkte capaciteit op de locatie, maximaal 4 vrijwilligers per groep ontvangen. Vergeet niet vooraf speciale dieetwensen aan ons kenbaar te maken zodat we daar rekening mee kunnen houden.

Activiteiten 12 oktober 2024

- Wandeling door natte natuurplek Wijboschbroek
- Workshop Muizenruiters maken
- Lezing Landschapsbeheer met schapen
- Workshop Onderhoud en Monitoring Poelen
- Bezoek Vleermuizenkelder en Heempark de Blekert

Wij kijken ernaar uit, jullie hopelijk ook. Tot zaterdag 12 oktober!

Anneloes Dekker,
Projectmedewerker landschapsbeheer

Vrijwilligers van Landschapsbeheer Oss, Maasdonk, Kessel, Lithoijen, Arboretum en Tuingroep Landerij VanTosse die hier graag naar toe willen, dit even per mail aan tvanhooff@ziggo.nl laten weten, dan regelen wij het verder voor je. Je kunt je tot uiterlijk 20 september aanmelden.

Schaapskudde in natuurgebied Wijboschbroek (foto: Jan Oomen)

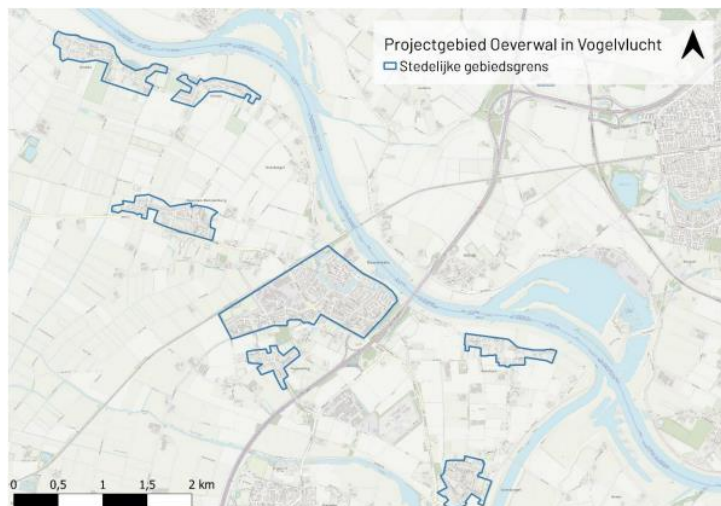
LOONBEDRIJF PETER LOEFFEN

Waterstraat 5, 5374 KB SCHAIJK • Tel.: 0486-461505 • Fax: 0486-464230

Project Vogelvlucht Ravenstein van start

Na de vorige Vogelvluchtprojecten in Lithoijen en later in Lith en Maren-Kessel en 't Wild was het nu de beurt aan de op de oeverwal van de Maas meer zuidelijk gelegen kernen Ravenstein, Huisseling, Neerloon, Neerlangel, Dennen, Dieden, en Deursen- Dennenburg. Afgelopen zomer hebben medewerkers van bureau Orbis deze kernen afgestruind en daarbij gezocht naar woningen en woonlocaties waar ruimte aanwezig is voor beplanting of nestkasten. Het gaat daarbij om bepaalde soorten fruit- en of laanbomen, bepaalde soorten haagplanten, bloemenveldjes en nestkasten voor vleermuis, gierzwaluw, bonte vliegenvanger en huiszwaluw. Geschikt bevonden locaties kregen een aanmeldingskaart in de bus en de bewoners ervan konden via de mail aangeven mee te willen doen. Overigens is het projectgebied beperkt tot binnen de bebouwde kommen van genoemde kernen. De bewoners van het buitengebied rondom deze kernen krijgen later dit jaar de gelegenheid mee te doen aan een gelijksoortig project, genaamd ErvenPlus.

Onderstaand het gebiedskaartje van het projectgebied in Ravenstein en omgeving

Afgelopen zomer was de eerste ronde voor de inwoners om mee te doen aan dit project. Totaal 86 adressen hebben zich aangemeld waarbij plm. 150 bomen, 320 nestkasten en 2500 struiken zijn aangevraagd.

Na dit voorwerk door Orbis is het aan Landschapsbeheer Oss om al deze bomen en struiken aan te kopen en samen met de deelnemers te gaan planten. Dit zal komend plantseizoen uitgevoerd worden. De bestelde nestkasten worden door onze timmerlui-vrijwilligers op de werkplaats van Landschapsbeheer gemaakt en daarna

ter beschikking gesteld aan de deelnemers.

Na deze eerste ronde wordt in het voorjaar 2025 dit project afgerond. Dit project is financieel mogelijk gemaakt met subsidie van Provincie Noord Brabant en gemeente Oss.

Tonnie van Hooff

We waren weer Effe naar Geffe

De eerste zondag van september staat de laatste 3 jaren bij Landschapsbeheer in het teken van de jaarmarkt "Effe naar Geffe". De organisatie van deze jaarmarkt was zich beetje bij beetje aan het omvormen van de traditionele markt met vooral oude ambachten naar een meer breder aanbod zonder daarbij te vervallen naar een braderie. Wij werden gebeld of we wilden aansluiten met, zoals ze dat noemden, een Land VanTossekraam. We hebben daar ja op gezegd met als idee om een groot natuurplein in te richten waarop een groot aantal organisaties en verenigingen, welke iets met de Osse natuur van doen hebben, zich konden presenteren. Organisatie blij en wij aan de slag. Het invullen van de aan ons beschikbaar gestelde ruimte op de markt bleek moeiteloos uit te voeren. IVN, Natuurmonumenten, gemeente Oss, Landerij VanTosse, Mikmakers, vleermuiswerkgroep, weidevogelwerkgroep, uilenwerkgroep, Bos van Oss, bijenvereniging, Visit fiets- en wandelroutenetwerk, boomzaagkunstenaar, en Landschapsbeheer zelf met zeer ruime presentaties vulden zo samen een ruimte van wel 40 marktkramen in. En last but not least: onze vrijwilligers waren en zijn nog steeds enthousiast en werkten heel graag mee om alles te bemanen. In totaal hebben we samen met onze partners op de marktdag zelf 75!!! vrijwilligers ingezet.

Tonnie van Hooff (foto's: Anne-Marie Bollen)

Mijn stoere held

Ik kwam in een van mijn natuurboeken deze prachtige foto tegen. Hij is gemaakt met een gewone camera in de tijd toen ik zelfs nog geen pc had en geen mobiele telefoon. Het kan wel 25 jaar geleden zijn of nog langer. Maar nog steeds intrigeert de boom mij vanwege zijn geweldige uiterlijk. De prikkeldraad die er helemaal ingegroeid is. Een stoere held!! Je zult maar elke drie tot vier jaar kaalgeschoren worden of je wil of niet!! Je zult maar met prikkeldraad omwonden worden!!

Foto 1 is gemaakt in het Wijbosch Broek in het buitengebied bij Schijndel. Dit is een nat gebied waar vroeger veel populieren geteeld werden voor de klompenindustrie. Ook kun je daar genieten van een prachtige voorjaarsflora, vooral bekend is de slanke sleutelbloem (foto 2) en vele bosanemonen. Vroeg in het voorjaar hoorde ik daar ook de koekoek en zag zelfs een mannetje en vrouwtje rustig zitten roepen naar elkaar. De zwartkop die het hoogste lied zong.

Wij als vrijwilligers van Landschapsbeheer weten wel dat deze knotwilgen onverwoestbaar zijn. Al in de 15e eeuw kwam de knotwilg voor op schilderijen van Jeroen Bosch en rond 1250 in gedichten van Jacob van Maerlant. Bij Vlaardingen schijnt zelfs een palingfuik gevonden te zijn van 4000 jaar oud. Het was wat men geriefhout noemt. Je kon er van alles mee maken: manden, stoelen, hoepels, vlechtmatten als zinkstukken bij de dijkbouw, fuiken. Wij hebben in de Tuin van Tosse onze keten mooi ingebouwd met vlechthekken. Het is zacht hout en daardoor gemakkelijk te bewerken.

Er zijn heel veel soorten wilgen en bovendien kruisen ze ook nog heel gemakkelijk. Wilgen zijn tweehuizig. Dat betekent dat er een vrouwtjes- en een mannetjesboom is. Je ziet wilgen met mooie gele bloeiende katjes (mannetjes) en wilgen met groene katjes (vrouwtjes). Dat gele is het stuifmeel (foto 3 in bloei). Wilgen worden door insecten bezocht die voor de bestuiving zorgen en dan ontstaan de groene vruchtjes aan de vrouwelijke boom. In de winter herken je een wilg aan de ene knopschub. Zowel de bladknoppen als de katjes worden omhuld door één knopschub. Let er maar eens op. Veel andere bomen zoals bv. een beuk hebben er meer.

Hoe je een wilg moet knotten hoef ik niet te vertellen. Ze groeien heel gemakkelijk door en vormen een prachtig beeld in het Hollandse landschap. Als ze oud worden kunnen ze heel mooi splijten. Je ziet soms enkel de bast nog maar staan, maar er zit nog steeds leven in. Taaie rakkers zijn het. Veel planten profiteren ook van de halfvergane binnenkant. Je ziet er vlieren in groeien, eikvarentjes, grassen, wilgenroosjes, braam, bitterzoet en paddenstoelen (foto 4). Vogels maken er hun nesten, zoals b.v. eenden dat doen. Ook vleermuizen huizen graag in holle wilgen. En niet te vergeten de steenuil. Ook allerlei insecten profiteren van de wilg. Ik noem de bladwesp, die een rode bladgal veroorzaakt, de wilgenhoutvlinder waarvan de rups zelfs enkele jaren in gangetjes van de boom leeft, boktorren en snuitkevers.

Soorten wilgen

Als je naar de standplaats gaat kijken onderscheiden we drie soorten:

1. Griendwilgen: schietwilg, kraakwilg, amandelwilg, Duitse dot, katwilg en bittere wilg. Deze horen van nature thuis in het winterbed van de grote rivieren.

Ze kunnen tegen overstromingen en worden door hun taaheid niet gauw verdrongen. Hun bladeren zijn gestroomlijnd en ze hebben taaie twijgen.

2. Moeraswilgen: zijn de laurierwilg, grauwe wilg en de geoorde wilg. Dit zijn bomen van broekbossen in veengebieden en beekdalen, natte duinvalleien en dichtgroeende moerassen.

3. Vrij droog groeiende boswilg en kruipwilg: De boswilg (lijkt op appelbladeren met ietwat gedraaide bladtop) is een pionier in vrij droge bossen en de kruipwilg komt voor in de duinen, in moerassen en schraallanden en vormt daar dwergstruwelen.

In onze gebiedjes zullen we vaak te maken hebben met schietwilgen en kraakwilgen, maar ook de katwilg ben ik nogal eens tegengekomen. Grauwe wilg komt hier veel voor en ook de boswilg, maar dan in een andere omgeving.

Maria Michiels

Foto 1 knotwilg Wijbosch broek

Foto 2 slanke sleutelbloem

Katjes en afzonderlijke bloemen van de Grauwe wilg

Foto 3 katjes in bloei

Foto 4 oude knotwilg in het park

Twee keer zoveel Jakobskruiskruid in Nederland sinds 1975

Onderzoek naar de verspreiding van Jakobskruiskruid in Nederland laat zien dat de soort sinds 1975 op bijna twee keer zoveel plekken voorkomt. Onder specifieke omstandigheden kan Jakobskruiskruid massaal voorkomen. Dit heeft gevolgen voor onder andere het oogsten van hooi als veevoer, omdat Jakobskruiskruid giftig is voor vee. Tot welke hoogte vinden we deze massagroei acceptabel?

Discussie rondom Jakobskruiskruid in een notendop

Jakobskruiskruid is een waardevolle inheemse plant voor de biodiversiteit. Van bijna 200 insectensoorten is bekend dat zij gebruik maken van deze plant voor voeding en/of voortplanting. De plant komt van nature in bijna heel Nederland voor.

De pyrrolizidine alkaloiden (PA's) in Jakobskruiskruid zijn giftig voor vee. In te grote hoeveelheden veroorzaakt het gif lever schade en kan het zelfs dodelijk zijn. Met name paarden en koeien zijn hier gevoelig voor. De meeste grazers eten in de wei geen Jakobskruiskruid, maar gedroogd in hooi kunnen zij de soort niet herkennen. Hooi met Jakobskruiskruid kan niet gebruikt worden als veevoer en moet worden gecomposteerd. Met het toenemen van Jakobskruiskruid wordt het moeilijk om het hooi vrij te houden van deze plant.

De giftigheid van Jakobskruiskruid wordt in emotionele discussies geregeld overschat. In hooi – behalve dat van een monotone grasakker – zitten meerdere soorten planten of schimmels die giftig kunnen zijn voor vee. Giftigheid komt pas tot uiting bij een bepaalde dosis en blootstellingsduur. We weten eigenlijk niet goed hoeveel gif er in hooi mag zitten, wil het niet schadelijk zijn voor vee. Als dat duidelijker zou kunnen worden, hoeven we misschien ook niet bang te zijn voor een kleine hoeveelheid giftige planten in hooi.

Mogelijke oorzaken van toename Jakobskruiskruid

Onderzoek naar de verspreiding van Jakobskruiskruid in Nederland laat zien dat de soort sinds 1975 bijna verdubbeld is qua verspreiding. De uitbreiding van Jakobskruiskruid kent verschillende oorzaken, waarvan sommigen elkaar versterken.

1. Nederland heeft hoog dynamisch landschap

Jakobskruiskruid is een pioniersplant pur sang en profiteert van open en verstoorde zandige bodems. In Nederland worden deze ideale kiembedden continu gecreëerd door het steeds openwerken van de bodem. In dichte vegetaties heeft Jakobskruiskruid nauwelijks kans om te kiemen.

Veel bermen in Nederland worden beheerd met een klepelmaaier. Hierbij wordt de vegetatie – soms inclusief stukken bodem – verhakeld en ontstaat er een open bodem. Ook wilde en gedomesticeerde dieren hebben grote invloed op het voorkomen van Jakobskruiskruid.

2. Veel zandige infrastructuur in verder ongeschikte gebieden

Door het aanbrengen van zand bij het bouwen van wegen en gebouwen, creëren we geschikte habitats in gebieden waar Jakobskruiskruid van nature nauwelijks voorkomt zoals in veen- en kleigronden.

3. Zaadbank

Verse zaden kunnen via de wind op geschikte bodems aanwaaien, maar veelal zitten er ook nog zaden in de zaadbank. Deze zaden verliezen na vijf tot tien jaar hun kiemkracht. Zolang de zandige bodem in gebieden steeds verstoord wordt, is de kans groot dat nieuwe planten ontkiemen en (massa)populaties in stand worden gehouden.

4. Droge zomers door klimaatverandering

De zomers in Nederland worden als gevolg van klimaatverandering steeds warmer en droger. Veel grassen en kruiden zijn hier niet op aangepast en kwijnen weg. Jakobskruiskruid is een opportunist die met zijn lange penwortel veel beter is opgewassen tegen langdurige droogte en neemt een deel van de vrijgekomen plekken in. De mediterranisering komt Jakobskruiskruid zeker ten goede!

5. Verpaarding van landschap

Het Nederlands landschap is steeds meer aan het verpaarden. Steeds meer paardenliefhebbers gaan in het buitengebied wonen en laten paarden in de weide grazen. Voor het Jakobskruiskruid-vrij houden van de grasmat, is het van belang dat paarden voldoende ruimte hebben om te grazen en te rennen. Zo niet, dan wordt de grasmat te kort begraasd en kapotgetrapt door de hoeven. Ook de eerdergenoemde droge zomers helpen niet bij het in stand houden van een gezonde, dichte grasmat. Immers, hogere vegetaties zijn veel beter bestand tegen langdurige droogte dan kort gegraasde grasmatten.

6. Zaadmengsels met Jakobskruiskruid

In het verre verleden zijn bermen ingezaaid met mengsels waarin ook Jakobskruiskruid zat. Dit heeft met name in het noordoosten van Nederland, waar de soort van oorsprong minder algemeen voorkwam, geleid tot een toename in de verspreiding. Inmiddels lijkt Jakobskruiskruid niet meer in de zaadmengsels te zitten; FLORON heeft hier afgelopen jaren geen meldingen meer over ontvangen.

Wanneer is Jakobskruiskruid een probleem?

Jakobskruiskruid wordt een probleem als er te veel planten in de wei of in de directe omgeving van de wei staan, of als vee via hooi te grote hoeveelheden binnenkrijgt. Daarnaast kan hooi met Jakobskruiskruid niet worden verkocht als veevoer, maar moet het gecomposteerd worden. Dit is een financieel verlies voor de hooi-productent. Onder andere de twee volgende ontwikkelingen vormen een uitdaging waar we als natuurbeheerders en agrariërs nog een weg in moeten vinden.

Nieuwe natuur in voormalige akkers

Rondom het Natuurnetwerk Nederland (NNN) worden steeds meer akkers omgezet naar extensief beheerde graslanden. Deze voormalig intensief beheerde en bemeste gronden komen – al dan niet na verwijdering van de toplaag – braak te liggen en worden vervolgens één of twee keer per jaar gemaaid of begraasd: dé ideale bodem voor Jakobskruiskruid! Op deze plekken kan Jakobskruiskruid massaal groeien. Voor zowel natuurbeheerders als agrariërs is deze situatie ongewenst. Voor de natuurbeheerder omdat het hooi ongeschikt is om als veevoer te verkopen en voor agrariërs die vrezen dat de zaden van het kruid overwaaien naar hun eigen percelen.

Ongelukkig bermbeheer

Bermbeheer met klepelmaaiers, waarbij zowel de vegetatie als – veelal – een deel van de bodem wordt verhakeld, kan op zandige bodems leiden tot massagroei van Jakobskruiskruid. Ook dit wordt door veel vee- en paardenhouders als ongewenst en bedreigend ervaren, vooral als deze bermen in of nabij agrarisch gebied liggen.

De oplossing?

Over de mate waarin de toename en verspreiding van Jakobskruiskruid een probleem is, én hoe we hiermee om moeten gaan, verschillen de meningen. De een roept dat dit de nieuwe realiteit is en er vanzelf een natuurlijke balans komt, de ander vindt dat de soort bestreden moet worden. Vanzelfsprekend zijn er ook vele nuances te bedenken tussen deze twee uitersten. Het interessante is dat we in deze discussie ook naar onze burens kunnen kijken, omdat de toename van Jakobskruiskruid onder andere in Duitsland tot discussies leidt, omdat zij een geval is van ongewenste

dominanties, en zij een actieplan hebben om de soort minder dominant te maken. Ze zijn hierin verder dan in Nederland.

Natuurlijke bodemmoeheid

Onderzoekers hebben afgelopen decennia meerdere voormalige akkers gemonitord. Zij zagen de hoeveelheid Jakobskruid enorm toenemen met de piek op vijf jaar na het uit de productie nemen van de akker. Daarna neemt Jakobskruid weer af en na 15 jaar ontstaat een gevarieerdere vegetatie waarin de soort niet meer domineert.

Het blijkt dat binnen deze biochemische strijd andere soorten niet alleen Jakobskruid wegconcurreren, maar dat ook Jakobskruid de bodem ongeschikt maakt voor zichzelf. Let wel, nieuwe verstoringen in de bodem kunnen Jakobskruid nieuwe kansen geven waardoor de soort in korte tijd weer een opleving kan krijgen. Dit is onder andere het geval op voormalige akkerpercelen waar wilde zwijnen wroeten of waar de vegetatie geklept wordt.

Andere maatregelen

Als wachten op natuurlijke bodemmoeheid geen gewenste of mogelijke optie is, kunnen andere maatregelen worden overwogen. De mogelijkheden op een rij: Jakobskruid groeit niet in dichte vegetatie, dus voorkom schade en verstoringen aan de bodem en vegetatie waardoor er open bodem ontstaat. Dit kan onder andere door andere maaimethoden dan klepelmaaiers te gebruiken en paarden en vee voldoende ruimte in de weide te geven. Maai vegetaties met hoge dichtheden Jakobskruid voordat er zaad ontstaat. Op deze manier wordt de zaadbank niet aangevuld en kunnen er geen zaden wegwaaien naar omliggende percelen. Planten uittrekken wordt niet aanbevolen, omdat hiermee de bodem beschadigd raakt en zaden uit de bodem in een gunstige kiempositie komen. In het geval van braakliggende akkers, kan worden overwogen deze preventief in te zaaien met soorten waarvan bekend is dat zij de groei van Jakobskruid remmen. Indien dit overwogen wordt, kies dan wel soorten die van nature in de streek voorkomen en biologisch geteelde zaden. FLORON zelf is zeer terughoudend met inzaai, zie ook het standpunt FLORON en achtergrondinformatie over inzaaien

Verklaring van Göttingen en Verklaring van Nederland?

In Duitsland heeft men in 2017 de zogenaamde Göttinger Erklärung (Verklaring van Göttingen) opgesteld. Hierin wordt de situatie en de ervaren problematiek beschreven vanuit verschillende invalshoeken én zijn afspraken gemaakt in beheer dan wel bestrijding in bepaalde situaties. Nederland heeft zo'n verklaring met afspraken over hoe we omgaan met Jakobskruid nog niet. Wel wordt er veel onderzoek gedaan naar deze soort en gaan er stemmen op om met partijen uit verschillende sectoren een verklaring op te stellen waarin staat in welke situaties Jakobskruid een probleem is en wanneer welke beheers- of bestrijdingsmaatregelen te rechtvaardigen zijn.

Tekst: Leonie Tijsma & Baudewijn Odé, FLORON
Foto's: Stef van Walsum

Zoek mee naar Brabantse hazelwormen

Voor de provincie Noord-Brabant doen RAVON (Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland) en adviesbureau Ecologica onderzoek naar hazelwormen. Omdat hazelwormen heel verborgen leven, weten we niet goed waar dit bijzondere diertje nog voorkomt. Als we weten waar hij leeft, kunnen we hem beter beschermen. Dus heb je ooit een hazelworm gezien in je tuin, of in je buurt? Laat het ons weten: hazelworm@ravon.nl.

De hazelworm is een hagedis

De hazelworm is een hagedis zonder pootjes. Hij lijkt daardoor op een slang. Ze zijn egaal bruin van kleur. Soms loopt er een dunne, donkere streep over de rug of zijn de flanken heel donker gekleurd. Ze hebben geen vlekken- of streep- en bewegen zich veel stijver dan slangen. Hazelwormen zijn niet gevaarlijk: ze bijten

niet en zijn al helemaal niet giftig. Ze zijn zelfs nuttig! Ze eten namelijk onder andere veel naaktslakken.

Waar vind je ze?

Hazelwormen leven nogal verborgen. Ze zitten vaak onder gras, hout, stenen of in holletjes in de grond. Vanaf oktober tot maart zijn ze onder de grond in winterslaap. Na de winterslaap kun je ze vinden in bossen, bosranden, houtwallen en bermen, op heideterreinen en in grote tuinen en op erven. Rommelige hoekjes, met bijvoorbeeld wat ruigere begroeiing, veel dood hout, stenen, plaatmateriaal of stukken zeil, zijn schuilplekken. Hazelwormen zijn overdag actief. Ze eten vooral slakken en wormen.

Weinig hazelwormen in Noord-Brabant

De hazelworm komt in Nederland vooral voor in Utrecht, Gelderland en Limburg. In Noord-Brabant veel minder. De meeste hazelwormen vind je in het Groene Woud tussen Tilburg, Eindhoven en Den Bosch. Maar soms worden ze ook gezien in de ruime regio van Breda, in enkele gebieden ten zuiden van Tilburg, de Kempen en ten oosten van de lijn Oss - Uden.

Zoek je mee?

Je kunt ons helpen om dit bijzondere Brabantse reptiel beter op de kaart te zetten. We vermoeden namelijk dat de hazelworm meer voorkomt dan nu bekend is en dat veel mensen hem wel eens gezien hebben tijdens een wandeling, fietstocht, in de tuin of op het erf. We vragen daarom waarnemingen door te geven via hazelworm@ravon.nl. Ook héél oude waarnemingen zijn voor ons interessant! Als je een foto hebt, ontvangen we die graag, ook al is de kwaliteit minimaal. Deze jaren staat Noordoost-Brabant centraal. Heb je in die omgeving ooit een hazelworm gezien; laat het ons weten! Heb je elders in Brabant ooit een hazelworm gezien, dan horen we dat ook graag.

Actief meehelpen

Naast het doorgeven van oude waarnemingen, kun je ook actief meehelpen. Kijk eens onder boomstammetjes, bielzen, opgestapelde stenen of zeil in uw tuin of op uw erf. Dit zijn ideale verstopplekjes. Wanneer je denkt er een gevonden te hebben, maak dan vooral foto's. Een foto met je telefoon is prima!

Jeroen van Delft, Stef Houben & Richard Struijk
RAVON & Ecologica

Contactinformatie: Jeroen van Delft
RAVON: hazelworm@ravon.nl

De hazelworm is een bruine hagedis zonder pootjes. Foto: Anne-marie van Diepenbeek.

Toespraak voorzitter IVN-Oss ter gelegenheid van 50-jarig jubileum

Geachte IVN-leden en genodigden van IVN en Landschapsbeheer,

"Wat een bijzondere dag is het vandaag! We zijn hier samgekomen om het 50-jarig jubileum van het Instituut voor Natuureducatie, onze geliefde IVN-afdeling Oss, te vieren. Vijf decennia van toewijding, passie en onvermoeibaar werk voor onze natuur en omgeving. Wat een mijlpaal!"

Deze openingszin heb ik niet zelf bedacht, maar stamt van chat-gpt. Gewoon een opdracht geven om deze toespraak voor mij te schrijven. Als modern voorzitter maak je daarvan natuurlijk gebruik. Voor jullie is het nu onduidelijk of het vervolg van de toespraak ook afkomstig is van artificial intelligence of van Geert Versteijlen".

Welkom in de moderne IVN-tijd. Wie had 50 jaar geleden kunnen denken, bij de oprichting van onze afdeling, dat we via artificial intelligence kunnen communiceren?

De tijden veranderen en lijken steeds sneller te gaan. Des te meer reden om stil te staan bij ons jubileum. Een mijlpaal, die we het hele jaar vieren met een fototentoonstelling, excursies, deze IVN-ledendag, een open publieksdag, een symposium én een speciale jubileumuitgave van "Inzoemen" en de getoonde leuke filmische impressie van onze afdeling.

Zoals je mag verwachten bij deze gelegenheid wil ik graag stilstaan bij het verleden, maar nog meer naar de toekomst kijken. In 1974 begon een kleine, maar gedreven, groep mensen allerlei activiteiten op basis van een visie: via natuureducatie het belang van natuurbehoud onder de aandacht brengen van de Ossenaars. Het kostte enige moeite om de geboortedatum te prikken. Zo'n afdeling ontstaat geleidelijk met enige enthousiaste natuurliefhebbers die een cursus tot natuurgids volgen en allerlei activiteiten ontplooiën. Uiteindelijk wordt besloten naar een notaris te stappen om een vereniging te stichten. In ons jubileumnummer kijken veel leden terug op hun ervaring met het IVN. Een prachtige bonte stoet van persoonlijke verhalen passeren de revue. Wat een passie! Mooi dat nog enige eerste-uurders aanwezig zijn. Naar ik begreep van een journalist van het BD zijn destijds veel verenigingen opgericht. BD besteedt alleen aandacht aan verenigingen met maatschappelijke importantie. Wij dus. En terecht. Door de inzet van veel leden, in het verleden en nu, heeft het IVN een vaste plaats verworven in Oss. Zoals uit de filmpjes blijkt verwerven we kennis over natuur en delen die kennis met onze omgeving. Elk lid doet dit op zijn eigen manier. Je kunt grofweg vier groepen onderscheiden:

- Leden die zich verdiepen in vegetatie, vogels, vlinders/insecten en fotografie. Zij leggen hun waarnemingen vast voor o.a. beheerders.

- Leden die kennis verspreiden via excursies, scholen en bezoeken aan bv verpleeghuizen.
- Leden die de natuur een stem geven richting waterschappen, gemeenten e.d. bij de ontwikkeling van beleid.
- Leden die sympathiseren met onze visie en graag informatie krijgen over natuur en landschap. Zij zijn verder niet actief.

We hebben een sterke gemeenschap van vrijwilligers opgebouwd, die zich met hart en ziel inzetten. Juist die kruisbestuiving tussen die groepen is van groot belang. Er zijn dan ook behoorlijk wat leden lid van verschillende werkgroepen. Elk jaar verwoorden we onze ambities in een jaarplan, dat we delen met onze partners, zoals SLO, Gemeente en de belendende IVN-afdelingen en provinciaal IVN. Elk jaar denk ik: "Zo, IVN-Oss is toch wel een serieuze club met veel activiteiten. Daar mogen we best trots op zijn".

- We hebben talloze activiteiten georganiseerd voor scholen. Door kinderen en jongeren te betrekken bij de natuur hebben we generaties geïnspireerd om zich in te zetten voor een duurzame toekomst.
- Onze natuurwandelingen en excursies hebben duizenden mensen, jong en oud, kennis laten maken met de lokale flora en fauna, waardoor ze een diepere waardering voor de natuur hebben ontwikkeld.
- We hebben onze kennis gebruikt om als enige georganiseerde club in Oss de natuur een stem te geven en voor haar belangen op te komen. Zoals Oss aangeeft in het jubileumnummer van Inzoemen: "Waar zou de gemeente zijn als er geen vereniging als IVN zou zijn".

Wat hebben we bereikt?

Door kennis te delen hopen we draagvlak te creëren voor natuurbehoud en ontwikkeling. De biodiversiteit is sinds de oprichting van IVN met pakweg 70% wereldwijd gedaald volgens het WWF. Dat geldt zeker ook en zelfs met name in Nederland en de gemeente Oss. Met name stikstof en verdroging vormen grote problemen. Natuurlijk zijn er ook hoopvolle ontwikkelingen. De biodiversiteit in de Maashorst c.q. Herperduin is toegenomen. Dat mag je ook verwachten voor de uiterwaarden van de Maas in de komende jaren. De dijkversterking wordt immers gecombineerd met natuurontwikkeling. De waterkwaliteit verbetert langzaam. Zee- en visarenden, wolven, bevers en otters keerden terug en nemen toe.

De achteruitgang vindt met name plaats in het agrarisch cultuurlandschap ten noorden van Oss. Door intensivering van de landbouw bestaat in toenemende mate de biodiversiteit nog uit één plant, zelfs de koeien staan op stal. We willen NU meer natuur. Ik ben dan ook blij met het symposium dit najaar met als thema "Natuur NU!". Een aantal knappe koppen zullen hun licht laten schijnen op de mogelijkheden voor natuurontwikkeling. Wat heeft onze boodschap dan uitgehaald? Het is moeilijk te meten wat onze inspanning precies oplevert. Je kunt ook zeggen dat onze boodschap nog nooit zo belangrijk is als nu. Kortom: er zijn nog uitdagingen genoeg. Gelukkig hebben we voldoende vrijwilligers met veel kennis en kunde om het belang van natuur goed voor het voetlicht te kunnen brengen.

Welke andere uitdagingen wachten ons?

Allereerst is het van belang om de goede samenwerking met onze partners verder te versterken. Ik ben blij dat een aantal vertegenwoordigers aanwezig zijn. Ik beperk me tot een paar partners. De

afdelingen van IVN zijn aan de kleine kant en soms ook broos. We zullen onze energie zo goed mogelijk moeten benutten. Dat geldt ook voor ons. We hebben zojuist met Uden, Veghel en Bernheze samen de natuurgidsenopleiding voltooid met ruim 30 nieuwe natuurgidsen. Ook jeugdnatuurgidsen hebben we en zullen we samen opleiden. Dat is alleen gelukt dankzij onze goede samenwerking. Ook de samenwerking met onze professionele tak binnen IVN zal steeds belangrijker worden. We moeten als één IVN optreden. Ons jaarplan getuigt hiervan, maar de samenwerking kan beter.

Natuurlijk is de samenwerking met Landschapsbeheer Oss onontbeerlijk. Geweldig hoe zij zich de afgelopen decennia hebben ontwikkeld en wat zij hebben klaargespeeld. Soms kijk ik met een jaaijorser blik naar de "can do" mentaliteit. De handjes gaan daar vlot uit de mouwen. SLO heeft nu ongeveer even veel leden/vrijwilligers als IVN. Samen hebben we ongeveer 4/500 leden/vrijwilligers. Dat geeft aan dat veel Ossenaars graag zich willen inzetten voor natuur en landschap. Er zijn al veel kruisbestuivingen over en weer. Het is prachtig dat we onze publieksdag kunnen vieren in het Land van Tosse. In "Effe naar Geffe" trekken we ook samen op. Ook de komende tijd zullen we kijken hoe het nog beter kan. Onze omgeving laat zien dat er veel vormen van samenwerking mogelijk zijn.

Een derde uitdaging vormt ons ledenbestand. Het aantal leden is vrij constant, maar vergrijsst wel. Hoe kunnen we de jeugd bereiken? We plaatsen nu zaadjes bij de jeugd dankzij de inspanning van onze jeugdwerkgroep. Hopelijk zijn dat toekomstige leden. We kunnen denk ik meer doen aan onze naamsbekendheid. Het lukt ons met enige moeite om de bestuurlijke posten binnen IVN bemenst te krijgen. Ik ben blij te kunnen meedelen dat we na een zoektocht van 1,5 jaar weer een nieuwe secretaris hebben. Deze problemen zijn niet uniek voor onze afdeling. Bij veel verenigingen is sprake van vergrijzing. Ik ben blij dat de provincie dit ook ziet en onlangs geld heeft vrijgemaakt om meer vrijwilligers te betrekken bij de groene organisaties. Tenslotte nog antwoord op de vraag of chatgpt of Geert Versteijlen jullie heeft toegesproken. Voor jullie geruststelling of teleurstelling: Geert Versteijlen. Chatgpt produceerde alleen maar een brij aan gemeenplaatsen, ... maar ik was wel onder de indruk. Ik ben ingegaan op het belang van samenwerking met onze professionele tak van ons IVN. Ik ben dan ook blij en vereerd dat Renske Visscher, regiodirecteur IVN-Zuid, ons wil toespreken ter gelegenheid van ons jubileum. Voor dat ik dit doe, wil ik de werkgroepen vegetatie, vlinders, insecten bedanken voor de organisatie van deze mooie dag.

Geert Versteijlen, Voorzitter

Nieuwsbrief Redactie

Na de oprichting van Landschapsbeheer Oss op 15 mei 1998 verschijnt in april 1999 de eerste Nieuwsbrief, bestaande uit drie pagina's. De oplage van dit eerste "clubblad" was 100 exemplaren, de redactie bestond uit twee leden, te weten Mary Loeffen en jaaijor hoor, daar is ie al: Richard Ceelen. Tijdens ons jubileumfeestje vorig jaar werd Richard al in de bloemetjes gezet als 25 jaar vrijwilliger bij Landschapsbeheer. Of daar ook bij vermeld werd dat Richard ook al die jaren in het redactieteam van de Nieuwsbrief zitting had weet ik niet, maar bij deze dan alsnog: Richard is al 25 jaar eindredacteur van onze Nieuwsbrief!! Voor-

waar een prestatie van formaat. In de colofon van de tweede jaargang van de Nieuwsbrief lees ik dat Richard ook het Webdesign van onze website op zich heeft genomen, een taak die hij op dit moment nog steeds met verve vervult.

Duizendpoot Dick

Maar, al in de tweede nieuwsbrief van de eerste jaargang maken we kennis met de naam Dick Roza! In de redactiecolofon van 2000 prijken twee namen: Richard Ceelen en Dick Roza. Beiden nemen ook zitting in het bestuur, waarbij Dick naast de taak redactielid ook de taak Publiciteit en werving Vrijwilligers op zich gaat nemen. Ook Dick is vorig jaar op ons jubileum gehuldigd voor 25 jaar vrijwilliger/bestuurslid en redactielid. In 2023 heeft Dick om gezondheidsredenen een stapje teruggezet maar is nog steeds (kritisch) adviseur van het huidige redactieteam. En Richard, die is bezig aan zijn tweede serie van 25 jaar.

Puntjes op de "i"

Weliswaar iets minder op de voorgrond tredend, maar zeker van onschatbare waarde voor de opmaak van de Nieuwsbrief, welke overigens vier keer per jaar verschijnt, zijn de overige redactieleden Jan Oomen, René van Dorst, Henk Buijks en als ondersteuner Henk van de Oever.

Een heel belangrijke taak is daarbij weggelegd voor Jan, hij schuift de teksten en de foto's, met dank aan Anne-Marie Bollen, net zo lang heen en weer over de pagina's totdat het een mooi geheel wordt. Maar behalve dat kan Jan ook prima teksten schrijven. Geef hem een paar aanwijzingen en foto's en een titel voor het artikel en Jan doet de rest.

Hetzelfde is van toepassing op Henk Buijks. Henk is vrij recent toegetreten tot het redactieteam en vooral van waarde met artikelen vol met historische informatie en achtergronden in relatie tot onze activiteiten en werklocaties. Henk is ook als historicus een begenadigd spreker met prachtige verhalen en feitenkennis. En om alle punten en komma's op de juiste plek te krijgen, en de d's en t's in de goede volgorde al dan niet achter de woorden te plaatsen, hebben we onze grammaticadeskundige René van Dorst. Feilloos, elke uitgave weer!!

Een andere naam die weliswaar niet actief is als vrijwilliger of wat dan ook, maar al wel 25 jaar aan onze organisatie verbonden is, is Drukwinkel Kluytmans, gevestigd aan de Zaltbommelseweg. Voorwaar een bedrijf waar je op kunt bouwen!!! Al vanaf het begin tot heden heeft het al onze nieuwsbrieven gedrukt, altijd probleemloos en stipt op tijd conform de afspraken die daarover steeds gemaakt worden.

Logistiek is dik in orde

Maar hoe komen nou al die bladen, met inmiddels een oplage van ruim 500, bij onze vrijwilligers en onze vrienden terecht. Na al het jarenlange voorwerk hiertoe en de uitvoering hiervan door Dick is deze klus overgenomen door Henk van de Oever. Henk verzorgt de administratie van Landschapsbeheer Oss en vanuit die rol heeft hij een compleet adressenbestand opgebouwd, onderverdeeld in diverse groepen. Voor de Nieuwsbrief zijn er tien distributiegebieden in beeld met elk een eigen bezorger.

Henk zorgt er voor dat alle bladen bij de bezorgers komen en dat de overige bladen met de post bezorgd worden, pittige klus en al tijd onder tijdsdruk.

Gelukkig zijn alle digitale bestanden van alle uitgebrachte Nieuwsbrieven bewaard gebleven. Daardoor konden we vorig jaar al onze bladen, vanaf de eerste in april 1999 tot aan het 94ste exemplaar, zijnde de jubileumuitgave van juni 2023, bundelen tot een viertal naslagwerken van formaat. Deze zijn in te zien op de Tolstraat. Rest mij om een geweldig compliment uit te spreken aan deze steunpilaren van Landschapsbeheer.

Tonnie van Hooff

De Koornbeemd b.v.

Cultuur- en Civieltechnische werken

Langendonkweg 11b 5345 HR OSS

www.dekoornbeemd.nl

Fotocollage

Foto's: Anne-Marie Bollen

Brug vervangen bij de Eendenkooi Macharen

Eendenkooi Macharen: opschonen van de vangpijp

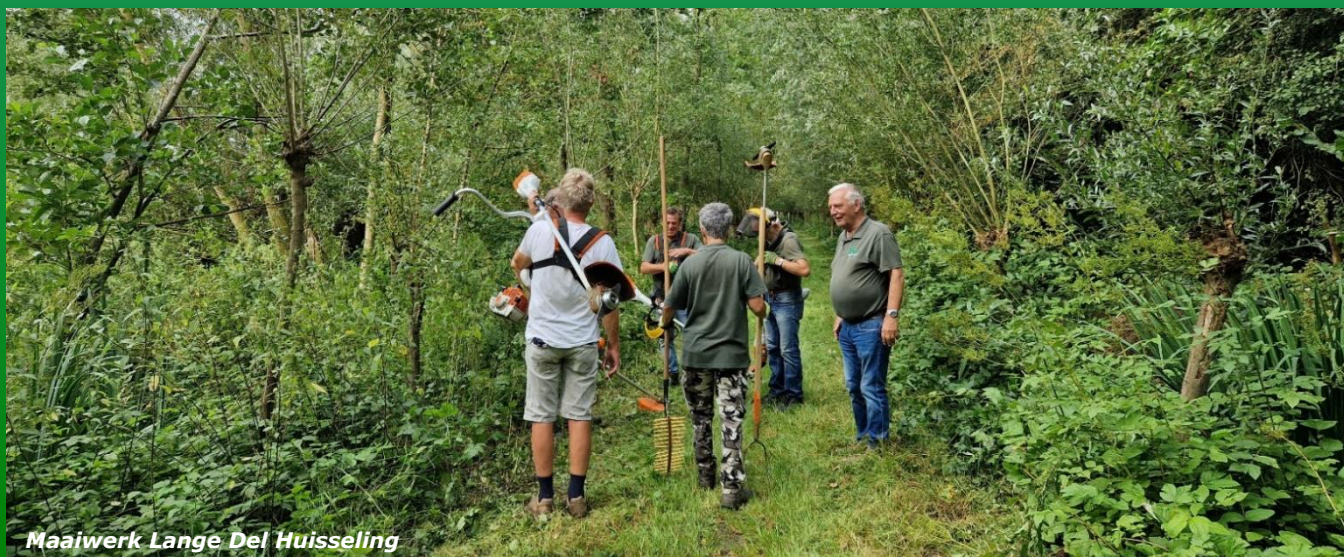
Fietspad bij Rietgors in Oss opschonen

Gras ruimen bij het Ossermeer

Laarzenpad Ossermeer wordt vrij gemaakt van bossages

Maaiwerk Lange Del Huisseling

Kort Nieuws

Wandel- en fiets- tochten met een IVN-natuurgids vierde kwartaal

Zondag 20 oktober

Herfstwandeling Paddenstoelen
10:00-12:00 uur
Vertrek: 't putje Willibrordusweg, Oss

Zaterdag 26 oktober

Wandeling
Nacht van de Nacht
19:00-20:30 uur
Vertrek: Parkeerplaats uitkijktoren a/d Oijense Benedendijk

Zondag 17 november

Herfstwandeling Maashorst met verwarmend drankje
10:00-12:00 uur
Vertrek: Parkeerplaats Schaijksedreef

Zaterdag 28 december

Oudejaarswandeling Herperduin
10:00-12:00 uur
Vertrek: Parkeerplaats Herperduin

Trinette Stolle
Coördinator IVN-natuurgidsen
Oss

IVN Natuur App met meer dan 500 routes

Stimuleringsregeling zorgt voor drie miljoen euro aan extra biodiversiteit in Brabant

Brabantse Stimuleringsregeling Landschap 2024

Brabantse gemeenten, waterschappen en de provincie Noord-Brabant hebben in de eerste zes maanden van 2024 drie miljoen euro geïnvesteerd in het bevorderen van biodiversiteit en leefbaarheid van het buitengebied. Daarmee is bijna een vierde van het totaal-budget van de Stimuleringsregeling Landschap (2020-2025) omgezet in landschapselementen, zoals hagen, kruidenrijke akkerranden en poelen.

Veel aanvragen

In het eerste halfjaar dienden particuliere grondeigenaren en agrariërs op 205 plekken in Brabant een aanvraag in. Op een van die plekken legde gedeputeerde Hagar Roijackers (Natuur, Milieu en Brabants Programma Landelijk Gebied) op donderdag 15 augustus de eerste hand aan een poel.

Ruim 900 landschapsprojecten gerealiseerd

Iedere euro die gemeenten en waterschappen inleggen, wordt door de provincie verdubbeld. De Stimuleringsregeling Landschap werd in 2020 in het leven geroepen om Brabanders te stimuleren tot de aanleg van meer groen op eigen grond. Sindsdien zijn er met de regeling op meer dan 900 plekken in Brabant landschapsprojecten gerealiseerd. Dat is goed voor meer dan 10.000 meter haag, 70.000 vierkante meter bloemrijke akkerranden, 60.000 vierkante meter hout- en bossingels, 30 poelen en de aanleg en verzorging van 3.000 knotbomen. Meer informatie over de Stimuleringsregeling Landschap is te vinden op de website van de provincie. Provincie Noord-Brabant
Bron: Nature Today 19 augustus 2024

Onderzoek voorkomen en giftigheid Amethystzwam

De Amethystzwam is gekozen tot paddenstoel van het jaar 2024. De Nederlandse Mycologische Vereniging heeft het initiatief genomen om zoveel mogelijk vindplaatsen van de Amethystzwam in kaart te brengen. Ook wil zij onderzoeken hoeveel arseen deze paddenstoel bevat.

Amethystzwam of Rodekoolzwam (Bron: Willy Jansen)

Afgelopen jaren zijn er door de Nederlandse Mycologische Vereniging publieksinventarisaties naar de verspreiding van paddenstoelen georganiseerd. Deze inventarisaties waren een groot succes en hebben vele duizenden extra waarnemingen opgeleverd. Ook in 2024 worden natuurliefhebbers opgeroepen om waarnemingen van de Amethystzwam door te geven via Waarneming.nl. De eerste waarnemingen van vindplaatsen van Amethystzwammen in 2024 staan al op de kaart. Waarnemers worden opgeroepen om bij de waarneming ook door te geven bij welke boomsoort hij wordt gevonden. We willen graag weten hoe dominant de beuk is als samenwerker met de Amethystzwam.

Is Amethystzwam giftig of eetbaar?

In veel paddenstoelkookboeken en op wildpluk-sites wordt de Amethystzwam als eetbaar getypeerd. Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat vruchtlichamen van de Amethystzwam giftige arseenverbindingen bevatten. Interessant is dat er twee soorten arseen in de paddenstoelen voorkomen, het minder giftige organische arseen en het voor zoogdieren en dus ook mensen zeer giftige niet-organische arseen.

Bron: Nederlandse Mycologische Vereniging en Nature Today

Handhaving in natuurgebieden: zo werkt dat

We krijgen vaak de vraag: "Hoe is de handhaving van nieuwe natuur geregeld?" Daarom besteden we hier graag aandacht aan.

Om te beginnen is het nuttig om deze vraag in perspectief te plaatsen. Veel eigenaren van zowel nieuwe als bestaande natuur zijn liefhebbers en zetten zich volledig in voor de natuur. Dit geldt in het bijzonder voor nieuwe natuurmakers die een uitdagende taak hebben. De voorwaarden scheppen voor nieuwe natuur is complex en de bijbehorende procedures zijn vaak tijdrovend. Bovendien is er aan natuur geen geld te verdienen; het kost meestal juist geld. Wie deze uitdaging aangaat, is dus zeer gemotiveerd.

Ons beleid is daarom gebaseerd op vertrouwen. De ervaring leert dat overtredingen vaak onbedoeld zijn. Met goede beheeradviezen kunnen toekomstige incidenten worden voorkomen. Toch komen bewuste overtredingen soms voor. In die gevallen is het belangrijk om duidelijk en krachtig op te treden, zodat het voor iedereen helder is dat overtredingen consequenties hebben. In goed Nederlands: 'High trust, high penalty'.

Meer informatie over hoe handhaving in zowel bestaande als nieuwe natuurgebieden binnen het Natuurnetwerk geregeld is, vindt u op de website van de provincie Noord-Brabant onder 'Aantasting Natuurnetwerk Brabant'.

Slakkenjaar

Het jaar 2024 zal voor veel tuinbezitters wellicht de boeken in gaan als 'slakkenjaar'. De overvloedige regenval zorgde voor een ideale leefomgeving voor onder andere naaktslakken. Deze grote oranje slakken leggen honderden eitjes per keer, wat betekent dat een paar natte weken voldoende zijn om een enorme populatie te laten ontstaan. Belangrijk voor het ecosysteem.

Rode wegslak

Ondanks hun destructieve gedrag in tuinen, zijn naaktslakken belangrijk voor het ecosysteem. Ze helpen bij het afbreken van organisch materiaal, zoals dode planten en dieren, en verbeteren zo de vruchtbaarheid van de bodem. Wist je dat zelfs een naaktslak wel eens dorst heeft in droge periodes?

Bron: Ineke Radstaat, Nature Today

IN GEUREN EN KLEUREN

88

BLOEMERIE 88

Zaltbommelseweg 18 / 5341 PD Oss / T 0412 636074 / E info@bloemerie88.nl
ONLINE BESTELLEN: WWW.BLOEMERIE88.NL

KW werk in uitvoering verontdieping
Foto: Lianne Schröder

Bagger

Een paar weken terug verscheen op social media een filmpje over de Kesselse Waard, waarin stellig werd beweerd dat Natuurmonumenten, samen met partners, 2 miljoen kuub afval aan het dumpen was. Ik schrok. Het filmpje zag er professioneel uit, waardoor het nogal geloofwaardig overkwam. Alleen: het zat barstensvol aannames en feitelijke onwaarheden. Maar als iets er geloofwaardig uitziet, dan zijn mensen snel geneigd iets te geloven zonder zich verder te verdiepen in de materie. Het was daarom des te fijner dat verontruste mensen en lokale overheden zich bij ons meldden om navraag te doen. Dat stelde me wat geruster. We kregen hierdoor de kans om het echte verhaal te vertellen, hoe de wetgeving in elkaar zit en waarom we dit doen. En vooral om uit te leggen dat veel van de beweringen in het filmpje gewoon niet waar zijn. We hebben geen geheimen over wat er in de Kesselse Waard gebeurt. Iedereen mag weten hoe het echt zit. Toch jammer dat niet iedereen bij ons verhaal komt halen, maar hun eigen verhaal op social media plaatst. Geen idee waarom.

Maar wat zijn we dan eigenlijk aan het doen in de Kesselse Waard?

Natuurmonumenten is eigenaar en beheerder van het gebied en heeft het initiatief genomen hier de natuur te verbeteren. Dat is hier bij deze de plas (ook wel bekend als PIM-bekken) hard nodig. De plas was vroeger overal even diep en de oevers waren vastgelegd in stortsteen. Deze diepe, donkere bak water met zijn harde, rechte oevers bood weinig plek aan vissen, planten en waterdieren. Om de natuur een flinke zet in de goede richting te geven is een plan opgesteld. De kern van dat plan laat zich vangen in drie termen: verondiepen, natuurvriendelijke oevers en getijderek. Door de plas te verondiepen ontstaat variatie in de diepte van het water. Dat levert meer ruimte voor oever- en waterplanten, die weer het leefgebied vormen voor vissen, waterdiertjes en vogels. Het ondiepe water is perfect voor de ontwikkeling van natuurvriendelijke oevers. Door het verwijderen van de stortstenen en het aanleggen van flauw onderwatertalud zie je zelfs nog meer ondiep water ontstaan en verschijnen zelfs zandstrandjes. En als derde, de getijderek. Door een kreek te graven die aansluit op de natuurlijke getijdewerking op de Maas creëer je nieuw leefgebied voor allerlei soorten vissen en waterdiertjes die afhankelijk zijn van stromend water.

We hadden alleen één uitdaging: hoe gaan we dat plan realiseren? Daarvoor hadden we een partner uit de grondwereld nodig: K3/Grondbank GMG. Verondiepen kan niet zomaar. We hebben in Nederland gelukkig duidelijke regelgeving die bepaalt wat er wel of niet onder water mag worden aangebracht bij verondiepingen. Een van de regels is dat er geen slechtere grond mag worden aangebracht dan er reeds aanwezig is. Helaas is er nauwelijks ergens in Nederland nog sprake van schone grond, ook niet bij u of mij in de voortuin. Dat betekent dat er dus grond of bagger ingaat die de kwalificatie "licht verontreinigd" heeft gekregen, maar volledig voldoet aan de normen zoals die zijn gesteld door de overheid. Er wordt absoluut geen granuliet of vervuilde grond of bagger in de Kesselse waard gedumpt. Dat is namelijk compleet tegenstrijdig met het ontwikkelen van schone natuur. Laat dat heel duidelijk zijn.

Als ik naar de toekomst van de Kesselse Waard kijk, dan zie ik kranswieren en rivierfonteinkruid in het water. Boven het water jagen libellen op allerlei soorten slijkhaf en steenvliegen. De oevers staan vol met lisdoden, egelskoppen, grote kattenstaart en riet, waar de kleine karekieten, blauwborsten en rietgorzen hun nest kunnen bouwen. En ik ruik de pepermintgeur van watermunt. Ik ben trots. Trots omdat we deze diepe, donkere bak water hebben omgetoverd in een prachtig natuurgebied.

Ik schrijf deze column op een woensdagmiddag. Vanavond ga ik terug naar de Kesselse Waard om omwonenden en andere belangstellenden het gebied te laten zien en vertellen wat we hier samen met de Grondbank GMG doen. Ik wil je graag uitnodigen om zelf ook een keer te komen kijken. Dat is beter dan blind geloven wat je op social media leest. En het is ook nog eens stukken leuker!

Wil je graag op de hoogte blijven van de voortgang van dit project, dan kun je je aanmelden voor de nieuwsbrief Kesselse waard door een mail te sturen naar maas@natuurmonumenten.nl.

Lianne Schröder, Coördinator Natuurbeheer
Noordoost-Brabant en Rijk van Nijmegen

Boer Spierings

Mens | Dier | Natuur

OPENINGSTIJDEN:

MAANDAG: 12:00 - 18:00

DI T/M DO: 9:00 - 18:00

VRIJDAG: 9:00 - 20:00

ZATERDAG: 9:00 - 17:00

BEKIJK ONZE
WEBSITE
VOOR UPDATES!

Oijenseweg 284 | 0412 450 459 | info@boerspierings.nl

MUIFEL

BROUWERIJ

Zin in een Muifelproeverij?

Bezoek ons nieuwe proeflokaal
op de Vikingenweg 5 in Oss.

Open op afspraak 06 - 4056 0581

www.muifelbrouwerij.nl

Weijen 77a 5388 HM Nistelrode
T. 0412- 61 10 04
E. info@vanliempdtuinenpark.nl

Tuin & Bosbouwmachines

Beregeningsmaterialen

Gereedschappen

Service & Reparatie

www.vanliempdtuinenpark.nl

Nu ook op
DONDERDAG

**ZOTTE
ZATERDAG
EXTRA*
KORTING**
OP DIESEL/BENZINE/LPG

(*Op basis van de DK brandstof adviesprijs.
Deze korting vervangt de huidige korting)

Servicestation de Kock, Full-service tankstation aan de voorzijde.
Self-service aan de achterzijde. 10L getankt, 2 euro korting op een
wasprogramma naar keuze.

HESCHEWEG 223 OSS

Bijzonder smaakvol!

Terwaenen 28
5341 DG Oss

@ossetrotse
Christian Chocolaterie Patisserie

Werkgroep Landschapsbeheer Oss

Werkdagen en mededelingen

Werkschema 2024

Oktober

Zaterdag 5, vrijdag 11, woensdag 16, vrijdag 25

November

Zaterdag 2, vrijdag 8, woensdag 13, vrijdag 22, vrijdag 29

December

Zaterdag 7, vrijdag 13, woensdag 18

Werktijden

De werktijd op de werkdagen is van 9.00-12.30 uur. Werklocatie en verzamelplaats worden tijdig per mail bekend gemaakt. Ook langere werktijden en extra werkdagen worden per mail doorgegeven.

Inlichtingen en aan- of afmeldingen

Inlichtingen en aan- of afmeldingen kunt u mailen naar werkgroep@landschapsbeheer-oss.nl of naar pr@land-schapsbeheer-oss.nl. U kunt ook bellen naar 0412-642368.

Telefoonnummers

Henk Smouter (algemeen/projectcoördinator) 06-54288252
Tonnie van Hooff (coördinator beheer) 06-37456820 (ook tijdens de werkdagen).

Klusjesochtend

Iedere dinsdag klusjesochtend op onze Landschapswerf aan de Tolstraat 3, 5342 NH Oss tussen 9.00-12.00 uur. Telefoon 0412-474322.

Zie hem eens glunderen, Joost van Grinsven op onze mini-trekker, die we gebruiken om hooi te laden op het Ossermeer. We kunnen daar niet met zwaar materieel rijden, deze trekker staat meestal in de tuin, maar van Wim van Lokven mag Joost hem wel af en toe lenen.

Mutaties Vrijwilligersgroep

Nieuwe vrijwilligers

Rieky van Boxtel, Heesch
Vincent Kluijtmans, Berghem
Sascha Vonk, Oss

Afmeldingen

Jo Bosch, Oss
Emmy Simons, Oss
Luus Simons, Oss
Léontine Timmermans, Oss

Rieky

Actueel bestand

Groep Oss e.o.	126
Groep Kessel	17
Groep Lithoijen	18
Groep Maasdonk	27
Groep Arboretum	9
Totaal	197

Wederom een bijenhôtel aan de Osse natuur toegevoegd. Het hotel staat in de Bergse Hoeve naast buurttuin de Bus. Bouwers zijn Frans Hol en Karel Ruland, timmerwerk van onze timmerman Rini van Mil en Ahmad Basmaij.